

tiste okolice, da si kupijo in redijo na svoje stroške plemnega bika, če se je to sklenilo z več kakor s polovico glasov.

§. 10. Stroški nakupa in reje plemnega bika se razdelé po razmerju plemnih krav in junic, med živinorejce, ki nimajo lastnega bika; ako se ne morejo med seboj pogoditi, pa določi okrajni odbor, koliko je vsakemu plačati.

§. 11. Za plemnega bika se sme porabiti le tak bik, ki je krepke in redne rasti, zdrav, vsaj poldrugo leto star in za zarejo sposoben.

Ogledovalna komisija pa mora na to gledati, da se nakupijo ne le samo popolnoma sposobni biki, ampak da so v pravem razmerju gledé števila goved in njihovega plemena, in če plemu ni prilično, da se omislijo taki biki, ki plemu požlahtnijo; tudi mora skrbeti, da bika dobro in skrbno redijo, in da je sploh odreja v pravo korist srenjske živinorejce. Ogledovalna komisija mora vzlasti skrbeti, da imajo plemne bika le taki gospodarji, ki so znani kot izvrstni in zanesljivi živinorejci in katerim ne manjka potrebnega prostornega in zdravega bleva ter dobre in obilne klaje.

§. 12. Ali je bik za zarejo sposoben ali ne, razsoja ogledovalna komisija z večino glasov. Ona napravi lastniku dovolilni list, ki je veljaven do drugega ogleda (preiskave); bik, ki je bil za sposobnega spoznan, se zapiše v poseben zapisnik.

Vsako leto se morajo v okolici naznaniti kraji, ki imajo za zarejo sposobnih bikov.

§. 13. Kdor posoja svojega bika brez zaukazane preiskave in dovoljenja za zarejo, plača globo dveh do deset goldinarjev.

§. 14. Plemni biki se smejo le dvakrat na dan rabiti za naskok. Hitro zapored te storiti pustiti je prepovedano. Kdor preišljeno proti tem naredbam ravna, bode kaznovan z globo od ednega do pet goldinarjev.

Skušati se mora po poduku doseči, da ne hodijo biki, ki niso še za zarejo sposobni, s kravami in junicami na iste pašnike.

§. 15. Vsakdo, ki ima plemnega bika za plačo, mora zapisovati, koliko krav in junic je bilo k biku pripeljanih, da more zapisnik, če je treba, pokazati ogledovalni komisiji.

§. 16. Opisovaje vsako leto živali mora ogledovalna komisija tudi pozvedeti (§. 6):

- ali se je število živali v njenem okrogu pomnožilo ali zmanjšalo in zakaj;
- ali jih redé na paši ali v hlevih; kako je z sejanjem rastlin za krmo, kako z obdelovanjem travnikov in z napravami gledé natakanja in odtakanja vode na travnike, in kako je s planinskimi gospodarstvi;
- kakošni so hlevi, kako se ravna in izreja goveja živina, kakošne živinske bolezni so se bile prikazale, koliko je živine poginilo in zakaj;
- tudi naj skuša pozvedeti, kako se je kupčevalo (tržilo) z govejo živino in kar je od nje, ter naj odstrani, podučevaje živinorejce, napake in razvade in naj o vsem tem poroča na tenko okrajnemu odboru. (Konec.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Kako se gnoji sadnemu drevju.

Že poprej je večkrat opomnjeno, da je treba sadnim drevesom gnojiti; zato se sedaj pové, kateri gnoj sadnemu drevju najbolj tekne, in kako mu gre gnojiti.

Nekteri drevesom z laporjem, apnom itd. gnojijo, toda tak gnoj malo zda. Najboljši gnoj za sadunosnice je močno z vodo stanjšani človečjek, scavnica, gnojica in kri; potem pepel od drv, zmešanica ali sprstenina, kompost, kakor je v §. 21 povedano; dalje stolčene kosti, parklji, živalski ostanki, rogovi, usnjevi zrezki itd.

Gnoji pa se tako-le: Zemlja se okoli drevesa okopa, kakor dalječ njegove veje segajo, ker so navadno tudi tako dalječ drevesne korenine razširjene in si živeža iščejo. — To se dela v jeseni ali zgodaj v spomladi; vendar pregloboko se ne koplje, da ta tekočina ne pride na korenine. Potem se eden do tri škafé take tekočine polije in zemlja poravná.

Nekteri samo obroč naredijo okoli debla zunajnih ko-

reninac kakor dalječ segajo in v njega tekočino vlijejo in spet zadelajo. Drugi okoli drevesa pod vejami zgolj luknje napravijo in to lužo v nje vlijejo. Tako gnojenje je posebne vrednosti takrat, kadar je kositva ali žetva, tedaj ob kresu; ker se veliko trave ne uniči, zlo pa pomaga, da drevo raje rodi in žlahnejši sad ima.

Tako gnojiti drevju je treba vsako, ali vsaj vsako tretje leto.

Črešnjam, breskvam, marelicam in orehom se le z zmešanico gnoji; od tekočega gnoja smoliko dobijo. Še bolj pa jim škodje hlevni gnoj, ki ga ne gre rabiti.

Če se višnjam malo tekočega gnoja dá, jim dobro tekne, ki so za dobroto po tem rodovitne.

Pri breskvah in marelicah se le zemlja zrablja, včasi pa tudi z zmešanico pognoji.

Slivam ali češpljam tekne zmešanica ali sprstenina. Dobro jim služi, če se okoli debla listja pristriže in zakoplje, ali smrekove ali brinove veje ali rožje nadevlje; vse to zboljšuje zemljo da čvrsteje rastejo in raje rodije.

Sadnemu drevju preveč gnojiti pa ni nikdar dobro.

Razno ravnanje s sadnim drevjem.

Vsako sadno drevesce se da po volji sadjorejca ravnati, in sicer eno več, drugo manj. Navadno se divjaki pocepijo z žlabnimi cepiči, potem pa drevesce raste; oskrbuje in gleda se pri njem le na toliko, da lep vrh naredi in da pridno rodi. Ali nekteri sadjorejci še s tem niso zadovoljni, oni bočejo tudi sadunosnicam razno podobo dati, kakor: piramidno, to je, da vrh kviško raste kakor smreka, ali da drevo previsoko ne zraste in ne velik in visok vrh naredi, temuč srednje-okroglega; včasi se drevesce celo posili, da le v majhni šopek raste ali sicer nizko ostane in se veli prtljavec; ali pa se obrezuje in razpeljuje v brajde, kakor se to dela v vrtilih pri stenah z nekterimi drevesci itd. Poglejmo ob kratkem sedaj posamezno sadno drevo, da bomo vedeli, kaj in koliko se da z njim početi.

J a b l a n.

Jablan večidel srednje ali veliko drevo zraste in tudi tak vrh naredi, le redkokrat se da izrediti da stori vrb, kakor smreka, piramidni; ali pa za nizko drevesce, ki bi se dalo razpeljevati v brajde.

Da bo drevesce majhno in nizko ostalo, je treba jabelčni cepič v slab jabelčni divjak pocepiti, ali pa v kutno, kakor vrtnarji svetjejo. Inače so še tudi druga nektera drevesa, v ktera se jabelka dajo cepiti, da potem majhna in nizka drevesca ostanejo (kakor janževo jabelko [Johannesapfelbaum], palmeta [Palmetbaum], rajsko jabelko [Paradiesapfelbaum], toda une dve sorti ste nam bliže in bolj pri rokah, ki se s tem pečati hoče.

Za piramidno podobo je le tisto drevesce, kterege vrh naravnost kviško sili, ne pa veje narazen, košato rastejo.

Sploh se drevesce od mladega tako obrezuje, da namenu zadosti. Zategadelj se tisto drevesce, ki se v brajde razpeljava, vselej tako obrezuje, da lesni popki prazne prostore pri stenah ali brajdah prihodnjič napolnijo, ko iz njih mladike zrastejo.

Tak prtljavec se tudi lahko v kaki posodi oskrbuje, le mu je treba v prvih letih vsak drugi ali tretji teden s tekočim gnojem pomakovati in vsako leto nekoliko palcev globoko zemljo izvzeti in z drugo rodovitno namestiti; pa tudi vsako 4. ali 5. leto drevesce v večo posodo presaditi, ker se v koreninah obraste. Če ima velik sad, se mu ga pusti 10—12, inace pa 15—20.

Dopis.

Iz ptujske gore 15. avgusta 1870. Nerazumljivi čuti, žalostni in veseli se zbuja v mojem srcu sedaj, ko se približuje za nas Gorce pomenljivi dan — dan žalostnega spomina naše viharne „Besede“. Kmalo bo preteklo leto dni od istega časa, ko smo se bili zbrali iz vse okolice, da bi se radovali pod milim nebom, da bi se med slovenskim petjem in med podučljivimi govori spoznavali in bratili. — Lepo početje, blag namen. Pa hudič, ki pravijo, da nikdar ne spi, je razposlal svojo gardo: gade, kušarje in škorpione — same krščene stvari — ki bi naj pri tem početju njega namestovali, ki bi naj sovraštvo in razprtijo med našim mir-

nim ljudstvom sejali, ga pikali in sikali ter ga s svojim strupom v divje zveri spreminili. Delo se mu je bilo res posrečilo, dosegel je bil za nekaj ur kar je želel, pa pravi namen trpečih in stalnih nasledkov mu je spodletel. Ko so se fantalini bili iztreznili, so se sramovali svojega rogoviljenja — zeleni kušar se zdaj skriva globoko v svoji leseni votlini, rujavi gad se vgnezdjuje v svojih kožah in črni škorpion grize od jeze, da se ne godi po njegovi volji, zamazane lastne in tuje papirje in liste. — Ljudstvo pa se vsaj nekoliko oproščeno tujih verig in oklepov, od dné do dné bolj zaveda škodljivosti njihovega strupa, prebira prav rado slovenske knjige in časnike, ter spoznava, da ga večni ni stvaril zato, da bi hlapčevalo tujim pritepecem, da bi se dajalo tlačiti priliznjenim nemškutarjem, temoč da je v svoji hiši in na lastni zemlji samo gospodar, da ima pravico se tako prosto razvijati, kakor vsak drugi narod. O tem vsaj nekoliko pričuje zadnja Ptujška volitev, kjer so stali naši volilci, ne gledé na dva vrčka piva, ki sta se jim obetala in ponujala od znanega g. Rodoschegg-a in njegovega tako umnega in prebrisanega gospodeka sinka, da je v treh letih izštudiral, in da zdaj lahko svojega očeta namestuje — stali so trdno, kakor skala za svojimi domačini, za slovenskimi rojaki ter so jo kakor en mož pošiljali na Ptuj glasovat za mnogozasluzenega g. Hermana vkljub premnogim oviram, ki so se jim stavile od naših grdih nemškutarjev, unih lažljivih pretekov, grabljivih volkov v ovčji koži, ki so še svoje zadnje moči napenjali enako gadu, ki se ubijalcu s svojo slednjo močjo grozi, ter mu, svest si svojega pogina, v strašni jezi proti potem pa se stegne in — obleži. Gad, kušar in škorpion so se še enkrat prikazali iz svojih temnih gujezd ter so strašno grizli in pikali našega občespoštovanega g. R., ki se jim je pa sam rad ognil, in tako osramoteni so zarepenčili zadnjokrat, zdaj pa spet v svoje luknje zlezli, kjer v miru počivajo.

Vi poštteni Gorski rojaki, Vi ste se zdaj ločili od Vaših lizunov, Vi ste zdaj zapustili krivično pot in ste na poti boljše prihodnosti, do ktere boste dospeli in morate dospeti, če hodite pošteno v čast vam, vsemu slovenskemu in vsemu slovanskemu svetu. Naprej!

Glas iz vojaške granice.

Pod tim naslovom je prinesel „Slov. Narod“ ta prav zanimivi dopis:

Politično nebo se vedno huje in huje naoblačuje, vojškina krvava šiba preti tudi Avstriji in njenim nesrečnim narodom. Že sedaj je toliko kakor gotovo, da tudi nas potegnejo v vrtinec strahovite vojske. Morebiti ravno sedaj vašim čitateljem ne bode neugodno, ako dobé iz naših pozabljenih krajev glas — pravi glas javnega mnenja. To mnenje pa še nikdar ni bilo tako malomarno za Avstrijo, tako zagrizeno in pesimistično, kakor ravno sedaj. In kako bi moglo biti drugače? Narod vidi, da nima prijatelja med možmi, ki so ta čas na krmilu vlade, niti v Beču, še manj pa v Zagrebu. Naš narod nikomur ne upa, najmanj Magjarom. Temu se ni čuditi. Počenši od tako zvane najnovejše ére, je dobival s pestjo plusko za plusko v obraz narod, ki je branil mehkužni zapad barbarstva; narod, ki je za avstrijske dinastične interese na vseh bojiščih krvavel v prvi vrsti; narod, kterege so leta 1848 in 1849 v zvezde kovali in ga rešitelja Avstrije slavili. — A dandanes? Toliko, da nam se ne šteje v greh, da smo graničari; toliko, da nas naravnost ne kaznujejo, da smo se drznili vojevati proti Honvedom in rešiti Avstrijo. V Pešti slavijo spomin zaradi veleizdaje ustreljenega Batthyany-a, a v Zagrebu se je z oboroženo silo zadušilo slavlje, namenjeno banu Jelačiću, čigar spomin je svet vsakemu graničaru. — Andrassy je osnoval z Rauchom, kako bi nas pozobal malo po malo, kajti vsi naenkrat bi mu znali presedati. No tudi posamezni kosovi so pretrdi za magjarske zobe, zato nam je Andrassy poslal generala Molinarya, da bi nas mečil in pripravljaj za magjarski želodec. No meni se zdi, da ta gospoda dela raženj, ko še pečenke nima. Naj si dobro zapomnijo v Beču in v Pešti, da graničar ne bode več brezvoljno in slepo orožje tujim, a najmanj magjarskim namenom. Graničar ima hvala bogu! toliko naravnega razuma, da previdi, kaj nameravajo ta gospoda z njim, neprašaje njega, kaj on k temu poreče. Geslo vse granice je: Pod nikakoršno ceno pod Magjara?

O granici, brez granice ne sme in ne bode nikdo odločeval!

Našo deputacijo, ki smo jo iz svoje sredine poslali pred Njegovo veličastvo, znala sta Andrassy in Molinary izpodbiti, da ni prišla pred vladarjevo lice. Ali kaj ste s tem dosegli? Res, da vladar ni čul iz naših ust naših pravičnih pritožeb, ali zato te niso nič manjše, a nezadovoljnost in razdraženost v narodu je toliko večja.

Kakega mnenja je graničar od prvega do zadnjega, o tem je imel Molinary dosti prilike prepričati se, ko je zadnji čas popotoval skozi naše kraje. Na svoje oči je mogel videti našo goloto, naše nezasluženo siromaštvo, naše zane-marjeno duševno in materialno stanje; na svoja ušesa je čul mnogo grenko resnico, ki je bila dostikrat zavita v ostre, bodoče besede. Ne vemo, koliko od tega, kar je videl in čul bode poročal v Beč in Pešto, koliko bo pa za se zadržal, to je njegova stvar. Ali to bo moral poročati, da je naše stanje žalostno, naše nezadovoljstvo preveliko; da obče mnenje ni umetno narejeno, da ni od nekoliko — kakor so magjarske novine pisale nezadovoljnih in brezposlenih glav zatrošeno med ljudstvo. Ako bo hotel vesten biti, moral bo tudi poročati svojim gospodarjem, da to obče mnenje, ta nezadovoljnost ni izrastla iz ruskih rubljev, temveč da so avstrijsko-ogerski državniki sami dovolj za to skrbeli.

Zdravilske stvari.

Neke grde bolezni in navade.

(Dalje.)

3. Pri in v ustih se mora posebno paziti na ustnice, na ustne kote in zobe. Spokane ustnice se morajo mazati ali s črsto mastjo ali z oljem ali z glicerino. Ustni koti morajo zmirom biti prav snažni, in če bi se v njih napravile kraste ali bi bili izjedeni, se morajo prav marljivo s črsto vodo prati in s črsto mastjo mazati.

Zobi se morajo vsak dan dobro izprati in z majheno krtačico stribiti, ktera se naj namoči ali samo v prosto vodo, ali v mjlino vodo ali v prašek iz prostega oglenja stolčen. (Več o oskrbovanju ust in zobov bode „Slov. Gospodar“ drugokrat prinesel.)

4. Zunanjo uho je grdo gledati, če se na njem nahajajo kraste ali zasušena ušesna mast, ali če se iz nja cedi zleza ali celo smrdeči gnoj. Kraste na ušesih se morajo z mlačno vodo odmočiti, ali če to ne gre, s črsto mastjo večkrat namazati in pomočiti z belim cinkovim vitrijolom. Uha mast se mora prav marljivo odstranjevati, pri tem se vendar mora dobro paziti, da se ne drgne pregloboko v uho, ker po takem bi se znala raniti ali celo predreti uha mrena (bobnica), in bi se pokvaril ali celo uničil sluh. Pri vseh takih boleznih iz ušes pa je potrebno, da zdravnik uho natančno preišče, da se ne bi po dolgi bolezni celo zgubil sluh.

5. Kraste in madeži na obrazu nastanejo ali od ujedov (zakožnih črvov), ogrečev, priščečev ali celo od francoske bolezni (sifilitik), dalje se še na licu tudi večkrat nahajajo pege. Ujede, ogreče, prišče in posebno sifilitične kraste morajo zdraviti zdravniki.

Pege (Sommersprossen) nastanejo, če se neke posebno barvane zrnice pod kožo nakupčijo. Takega pomočka proti pegam pa ni, kateri bi pomagal, če bi se devalo zunaj na kožo ali mazal v njo ali s kterm bi se lice pralo; in če bi se pegasti obraz res kakor zamorčeva noga, močil v klorini vodi, bi pege sicer nekoliko obledele, po nekkih dnevih bi se vendar spet ravno tako močne prikazale kakor so bile prej. Vsi tolikovrstni pomočki proti pegam, ki se vsak dan po časnikih priporočajo, ne pomagajo celo nič, in škoda je za vsak krajcar, ki se za tako zdravlilo da. Hočemo vendar našim bralcem tudi zastran tega to-le svetovati:

Da se pege ne napravijo, je potrebno da je obraz v poletju zmirom hladen, in zato se mora braniti da ne sije vroče sonce na njega. Ker barva peg pride od krvi, ki se preveč kupi v zunajni koži, je potreba, da se posebno gleda na to, da se odstrani vse, kar žene preveč krvi v obraz. — Obraz se ne sme prati s preveč mrzlo vodo; pot se mora hitro izbrisati od obraza s platnenim robcem. Razumeva se tudi samo po sebi, da se mora obraz varovati solčnih žarkov ali po priličnim klobuku ali po senčniku. Pravi se, da je tudi zlo koristno, če se pokrije obraz večkrat na dan z platneno cunjjo namočeno v hladni vodi. (Dalje.)